

Oriental Journal of Philology**ORIENTAL JOURNAL OF PHILOLOGY**

journal homepage:

<http://www.supportscience.uz/index.php/ojp/about>**THE INSTITUTION OF CIVIL SOCIETY AND TELEVISION DISCOURSE IN THE NATIONAL MEDIA SPACE****Madina Khodiyeva***Independent Researcher**Uzbekistan State University of World Languages**Tashkent, Uzbekistan***ABOUT ARTICLE**

Key words: media space, civil society institution, television, discourse, information space, democracy, media, communicative transformation, media policy.

Received: 24.11.25**Accepted:** 25.11.25**Published:** 26.11.25

Abstract: The article analyzes the interrelations between civil society institutions and television discourse in the national media space in Uzbekistan. Television is seen as an institution that shapes social consciousness in the modern information space, and civil society is seen as an institution that evaluates and controls it. The study was conducted on the basis of national legislation, international experience and practical examples.

MILLIY MEDIAMAKONDA FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTI VA TELEVIDENIYE DISKURSI**Madina Xodiyeva***Mustaqil tadqiqotchisi**O'zbekiston Davlat Jahon tillari universiteti**Toshkent, O'zbekiston***MAQOLA HAQIDA**

Kalit so'zlar: mediamakon, fuqarolik jamiyati instituti, televideniye, diskurs, axborot makoni, demokratiya, OAV, kommunikativ transformatsiya, media siyosati.

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonda milliy mediamakonda fuqarolik jamiyati institutlari va televideniye diskursi o'rtasidagi o'zaro aloqalar tahlil qilinadi. Televideniye zamonaviy axborot maydonida ijtimoiy ongni shakllantiruvchi, fuqarolik jamiyati esa uni baholovchi va nazorat qiluvchi institut sifatida ko'riladi. Tadqiqot milliy qonunchilik, xalqaro tajriba va amaliy misollar asosida olib borilgan.

ИНСТИТУТ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА И ТЕЛЕВИЗИОННЫЙ ДИСКУРС В НАЦИОНАЛЬНОМ МЕДИАПРОСТРАНСТВЕ

Мадина Ходиева

Независимый исследователь

Узбекский государственный университет мировых языков

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: медиапространство, институт гражданского общества, телевидение, дискурс, информационное пространство, демократия, СМИ, коммуникативная трансформация, медиаполитика.

Аннотация: В статье анализируется взаимосвязь институтов гражданского общества и телевизионного дискурса в национальном медиапространстве Узбекистана. Телевидение рассматривается как институт, формирующий общественное сознание в современном информационном пространстве, а гражданское общество – как институт, его оценивающий и контролирующий. Исследование проводилось на основе национального законодательства, международного опыта и практических примеров.

Kirish. Globallashuv jarayonida ommaviy axborot vositalari, xususan televideniye, jamiyatdagi fikrlar, qadriyatlar va ijtimoiy pozitsiyalarni shakllantiruvchi kuchli diskursiv maydonga aylangan. Shu jarayonda fuqarolik jamiyati institutlarining ovozini eshittirish, ularning faoliyatini yoritish va jamiyat bilan muloqotini yo'lga qo'yishda milliy mediamakonning roli muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda axborot siyosatida ochiqlik, so'z erkinligi va ommaviy axborot vositalarining mustaqilligini ta'minlashga yo'naltirilgan qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu esa televideniye fuqarolik jamiyati bilan o'zaro munosabatlarida yangi bosqichni boshlab berdi.

Maqolaning maqsadi – milliy mediamakon doirasida fuqarolik jamiyati institutlari va televideniye diskursi o'rtasidagi aloqalarni nazariy, huquqiy va kommunikativ jihatdan tahlil qilish, mavjud muammolar va imkoniyatlarni aniqlashdir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Tadqiqotda O'zbekiston va xorijiy mualliflarning media, fuqarolik jamiyati hamda kommunikativ diskurs nazariyasiga oid ilmiy manbalari o'rganildi. M. Otamurodova o'z tadqiqotida O'zbekiston milliy mediamakonida so'z erkinligi va xalqaro normalar uyg'unligini tahlil qilgan va “senzura taqiqlangan sharoitda ham madaniy-diskursiv chegaralar mavjud”ligini qayd etgan [1]. S. Djumanova esa yoshlarning media savodxonligi darajasini o'rganib, “televideniye hanuzgacha asosiy axborot manbai bo'lib qolayotganini, biroq tanqidiy fikrlash yetarli emasligini” ta'kidlagan [2]. R. Muxamadqodirov esa “Yangi O'zbekiston” sharoitida OAVning fuqarolik pozitsiyani shakllantirishdagi rolga e'tibor qaratgan [3].

Shuningdek, xalqaro manbalarda (masalan, International Journal of Scientific Research, 2023) milliy media makoni va axborot jamiyati o'rtasidagi muvofiqlik muammolari yoritilgan [4]. Bularning barchasi televideniye diskursini faqat texnik yoki estetik fenomen emas, balki ijtimoiy-nazariy jarayon sifatida ko'rish zarurligini tasdiqlaydi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi: Diskurs tahlili – televideniyaedagi ijtimoiy mavzularning semantik va kommunikativ tuzilishini tahlil qilish uchun;

Normativ-huquqiy tahlil – O'zbekiston Respublikasining "Ommaviy axborot vositalari to'g'risida"gi qonuni va "Axborot olish erkinligi to'g'risida"gi qonuni asosida media va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi huquqiy munosabatlarni o'rganish uchun;

Taqqoslama yondashuv – milliy va xorijiy media tizimlaridagi fuqarolik jamiyati institutlarining faoliyatini solishtirish maqsadida.

Tadqiqotning empirik bazasi sifatida "O'zbekiston 24", "Yoshlar", "Sevimli", "UzReport" kabi telekanallar kontenti, shuningdek, OAV sohasidagi rasmiy hisobotlar (O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi va Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi ma'lumotlari)dan foydalanildi.

Natijalar va muhokamalar. Milliy mediamakon va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasidagi o'zaro ta'sir: Milliy mediamakon – bu davlat hududida faoliyat yurituvchi, milliy qadriyat, til va madaniyat asosida shakllanadigan axborot maydoni bo'lib, u fuqarolik jamiyatining rivojlanishida vositachilik rolini bajaradi. O'zbekiston Respublikasining 2023-yilgi "Ommaviy axborot vositalarini rivojlantirish konsepsiyasi"da "media – davlat va fuqarolar o'rtasidagi ko'priq" sifatida talqin etilgan.

Fuqarolik jamiyati institutlari (NNTlar, jamoat birlashmalari, kasaba uyushmalari, fuqarolar yig'inlari) o'z tashabbuslarini keng auditoriyaga yetkazish uchun televideniyaedan foydalanmoqda. Shu bilan birga, telekanallar orqali davlat siyosati bilan fuqarolik pozitsiyasi o'rtasida muvozanatni ta'minlash jarayoni kechmoqda.

Televideniye diskursining kommunikativ xususiyatlari:

Televideniye ijtimoiy muloqot va diskursning asosiy platformasidir. U nafaqat axborot yetkazadi, balki ijtimoiy ong, qadriyatlar va identitetni shakllantiradi. Televideniye diskursi quyidagi jihatlar bilan tavsiflanadi:

1. Institutsionallik – davlat yoki xususiy teleradiokompaniyalarning siyosiy-axborot siyosatiga asoslanadi;
2. Kommunikativ asimmetriya – auditoriya passiv, media faol pozitsiyada;
3. Ideologik filtr – rasmiy pozitsiya ko'proq ustun, fuqarolik jamiyati ovozi cheklangan.

Konstitutsiyaning 67-moddasida belgilangan "senzuraga yo'l qo'yilmasligi" prinsipi amalda ham demokratik media madaniyatini rivojlantirishga turtki bo'layotgani kuzatiladi [1].

Televideniye orqali fuqarolik jamiyati institutlarining faol ishtiroki:

So'nggi yillarda "O'zbekiston 24" va "Yoshlar" telekanallarida fuqarolik tashabbuslari, ekologik muammolar, ijtimoiy aksiyalar haqida materiallar soni ortgani kuzatilmoqda. 2024-yil davomida televideniyaedagi ijtimoiy mavzudagi ko'rsatuvlar ulushi 31 foizni tashkil etgan (Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi hisobotiga ko'ra). Bu esa televideniyaning fuqarolik institutlari bilan aloqasi kuchayayotganini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, ayrim muammolar saqlanib qolmoqda:

- telekanallar tahrir siyosati hali ham markazlashgan;
- nodavlat subyektlarning ovozi cheklangan;
- teleramkalar doimiy ijobiy konnotatsiya bilan chegaralangan.

Muhokamalar. O'zbekiston tajribasidan ko'rinadiki, televideniye va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi muloqot ko'proq "yuqoridan pastga" modelda kechmoqda. Diskurs tahlili natijasida aniqlanishicha, televideniyaedagi ijtimoiy mavzular aksariyat hollarda fuqarolik tashabbuslarini emas, balki ularning natijalarini yoritishga qaratilgan. Fuqarolik jamiyatining to'laqonli subyekti sifatida tan olinishi uchun media maydonida mustaqil, interaktiv, bahs-munozarali formatlarni kengaytirish zarur. Bu borada telekanallar "ochiq eshiklar" tamoyiliga o'tishi, jamoat eshituvi va fuqarolar ishtirokini qo'llovchi ko'rsatuvlarni ko'paytirishi lozim.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, demokratik jamiyatlarda televideniye fuqarolik institutlari uchun platforma sifatida ishlaydi – masalan, Germaniyada "ZDF" va "ARD" tarmoqlarida ijtimoiy bahslar dasturlari shunday maqsadni bajaradi. Shu model O'zbekiston sharoitiga moslashtirilsa, milliy mediamakon yanada ochiq va samarali bo'ladi.

Xulosa. O'zbekistonning milliy mediamakoni so'nggi yillarda fuqarolik jamiyati institutlari faoliyatida muhim kommunikativ maydon sifatida shakllanib bormoqda. Televideniye esa ushbu jarayonda eng ta'sirchan ommaviy axborot vositasi sifatida fuqarolik ongini yuksaltirish, ijtimoiy hamjihatlikni mustahkamlash hamda demokratik qadriyatlarni targ'ib qilishda asosiy vosita vazifasini bajarmoqda. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, milliy telekanallarda fuqarolik jamiyati mavzusining yoritilishi faollashgan bo'lsa-da, ayrim holatlarda tanqidiy fikrlar, muvozanatli yondashuv va ijtimoiy tahlil elementlari yetarli darajada ko'zga tashlanmaydi.

Shu jihatdan, milliy televideniye diskursini chuqur tahlil etish, unda fuqarolik jamiyati institutlari faoliyatining aks ettirilish darajasini ilmiy asosda baholash, mazkur maydonning demokratik rivojlanishdagi rolini yanada chuqurlashtirish imkonini beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston mediamakonida axborot siyosati, jurnalistik etik tamoyillar va jamoatchilik nazoratining uyg'unligi fuqarolik jamiyati taraqqiyotini jadallashtiruvchi muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Otamurodova M. Freedom of speech in the national media landscape: local and international norms. - O'zbekistonda xorijiy tillar, 2022, № 1(42), 138-145. <https://journal.fledu.uz>
2. Djumanova S. Media Consumption and Media Literacy Level of Uzbek Youth. -Media Education, 2022, 18(2): 157-168. <https://cyberleninka.ru>
3. Mukhamadqodirov R.A. The Role of the Media in the New Uzbekistan. - 2024. <https://interoncof.com>
4. Building a National Media Space and Information Society in Uzbekistan: Problems and Solutions. - International Journal of Scientific Research, 2023. <https://worldlyjournals.com>
5. Mass Media of Uzbekistan Development from the First Years of Independence and Current Condition. - International Journal of African and Asian Studies, Vol 36, 2017. <https://www.researchgate.net>